

Magasinet

ett urval av veckans bästa läsning

Myten om att du är en visuell inlärare

Nästan alla känner igen idén: vissa lär sig bäst genom att se, andra genom att höra, andra genom att göra. Problemet är att när forskare testat om det stämmer, gör det inte det. Ändå lever tron kvar i klassrum över hela världen.

OCKSÅ I NUMRET

AI har tagit över väderprognosen

05

Din kylskåpsmagnet borde inte kunna finnas

07

Hur farligt är kärnavfall egentligen?

09

Jämställd på pappret, otrygg på kvällen

11

FRÅN REDAKTÖREN

Lite sommartorka men stora nyheter är på gång

Sommarens långsammare tempo märks även hos oss — den här veckan landar vi på 9 nya artiklar istället för vårt vanliga flöde. Men kvalitet går före kvantitet, och det har verkligen hänt saker: mest läst just nu är "Myten om att du är en visuell inlärare", en artikel som utmanar en av de mest envisa missuppfattningarna inom pedagogik.

Samtidigt har vi fått in flera läsarförslag på ämnen ni vill veta mer om, vilket gör oss väldigt glada. Vetenskap för alla skapas ju för er, och vi vill verkligen att innehållet ska spegla det ni är nyfikna på. Saknar du artiklar inom ett visst område? Undrar över något specifikt? Tveka inte att höra av dig — det är så vi blir bättre.

Årets vecka 31 bjuder på spretigt men spännande: psykologi, fysik, AI, energi och samhällsvetenskap. Lite av varje, precis som sommaren ska vara.

Peter Bergvall

REDAKTÖR, VETENSKAP FÖR ALLA

Innehåll	5 ARTIKLAR
PSYKOLOGI · REDAKTIONEN Myten om att du är en visuell inlärare	s. 03
AI · PETER BERGVALL AI har tagit över väderprognosen	s. 05
FYSIK · PETER BERGVALL Din kylskåpsmagnet borde inte kunna finnas	s. 07
ENERGI · PETER BERGVALL Hur farligt är kärnavfall egentligen?	s. 09
SAMHÄLLSVETENSKAP · PETER BERGVALL Jämställd på pappret, otrygg på kvällen	s. 11

PSYKOLOGI

Myten om att du är en visuell inlärare

REDAKTIONEN · 1 AUGUSTI 2026 · 4 MIN LÄSNING

Den mest älskade myten i skolan

Fråga en lärare, en chef eller en kompis, och de flesta kan berätta vilken sorts inlärare de är. Visuellt, om de minns bäst med bilder och diagram. Auditiv, om de föredrar att lyssna. Kinestetisk, om de lär sig genom att röra och göra. Modellen kallas ofta **VAK**, eller VARK när en fjärde kategori för läsande och skrivande läggs till.

Idén känns rätt. Den är enkel, den smickrar oss, och den passar en tid som gärna betonar att alla är unika. Den formulerades i sin populära form 1992 av den nyzeeländske pedagogen Neil Fleming. Sedan dess har den blivit en av utbildningens mest spridda sanningar.

Det finns bara ett problem. När forskare gång på gång försökt bevisa att den fungerar, har de misslyckats.

Vad som faktiskt måste bevisas

För att lärstilar ska vara mer än en beskrivning av smak måste ett bestämt påstående hålla. Forskarna kallar det matchningshypotesen, ibland meshing-hypotesen. Den säger att du lär dig bättre om undervisningen matchar din stil. En visuell

person ska alltså lära sig mer av bilder än av ljud, och en auditiv person tvärtom.

Det låter självklart, men det är precis det som går att testa. Dela in deltagare efter deras uppgivna stil. Lär vissa på det sätt som matchar deras stil och andra på ett sätt som inte gör det. Se sedan om de matchade grupperna faktiskt lär sig mer.

När den avgörande genomgången gjordes av forskaren Harold Pashler och hans kollegor 2009 fanns nästan inga studier alls som var upplagda på det korrekta sättet. De få som var gav inget stöd för hypotesen. En stor sammanställning från tidskriften *Frontiers in Psychology* 2024, som vägde samman 21 studier med drygt 1700 deltagare, fann bara ett litet effektmått, och bara ungefär en fjärdedel av resultaten visade det mönster som skulle krävas för att matchningen skulle stämma.

Slutsatsen är samstämmig inom kognitionsforskningen. Att anpassa undervisning efter sinnesstil ger inte bättre inlärning. Lärstilar räknas idag som en så kallad neuromyt, en seglivad missuppfattning om hjärnan.

Varför myten ändå överlever

Om bevisen är så tydliga, varför tror så många fortfarande på lärstilar? En översikt fann att en stor majoritet av nyare pedagogiska artiklar ändå använde eller förutsatte lärstilar. Studier av lärare i flera länder visar att tron är utbredd i yrkeskåren.

En förklaring är bekräftelsebias, alltså att du lägger märke till det som stödjer det du redan tror. En lärare ser genuina skillnader mellan elever. Vissa gillar bilder, andra vill lyssna, andra vill göra. Men att en elev föredrar något är inte samma sak som att eleven lär sig bättre av det. Preferens och prestation är två olika saker, och det är just där myten glider undan.

En annan förklaring är att myten är inbyggd i systemet. I lärarutbildningar och läroböcker har lärstilar länge presenterats som etablerad kunskap. En idé som lärs ut till blivande lärare fortplantar sig sedan i klassrum i decennier. En felaktig men tilltalande idé sprids dessutom ofta längre än den korrigerings som följer.

Vad som faktiskt fungerar

Det tråkiga med lärstilsmyten är att den stjäl uppmärksamhet från metoder som bevisligen hjälper. Den kognitionsforskning som avfärdar lärstilar har nämligen också pekat ut vad som verkligen gör skillnad, och det gäller alla, oavsett påstådd stil.

Två strategier sticker ut. Den ena är att aktivt plocka fram kunskap ur minnet, till exempel genom att testa sig själv istället för att läsa om samma text. Den andra är att sprida ut inläringen

över tid istället för att pressa in allt vid ett tillfälle. En stor genomgång av över 300 experiment fann att just dessa metoder fungerar brett, över ämnen, åldrar och elever.

Vi har utvecklat hur minnet faktiskt fungerar i artikeln om att **ditt minne inte är trasigt, du använder det fel**. Det finns också en samhällssida av frågan. Vad händer när en skola sätter sin tro till en enda metod, oavsett vad forskningen säger? Det utforskar vi i texten om **vad som händer när skolan väljer en enda metod**, och den bredare debatten om ny teknik i undervisningen i **AI i skolan**.

Att släppa en trevlig idé

Det svåra med lärstilar är inte att förstå kritiken. Det svåra är att släppa en idé som känns så rätt och så snäll. Att alla lär sig på sitt eget sätt är en vacker tanke.

Men den bästa gåvan till en elev är inte att sortera in hen i en kategori. Det är att ge hen de metoder som faktiskt bygger kunskap som håller. Där börjar en bättre skola, inte i vilket sinne du råkar föredra.

Källor

- Pashler, H. m.fl., "Learning Styles: Concepts and Evidence", Psychological Science in the Public Interest (2009) - Frontiers in Psychology, "Is it really a neuromyth? A meta-analysis of the learning styles matching hypothesis" (2024) - Dekker, S. m.fl., studie om neuromyter bland lärare (2012) - Dunlosky, J. m.fl., genomgång av inlärningsstrategier (2013) - Fallace, T., "History of Psychology", om VAK-modellens ursprung (2023)

AI

AI har tagit över väderprognosen

PETER BERGVALL • 31 JULI 2026 • 3 MIN LÄSNING

En prognos på en minut

Så här har det sett ut länge. För att veta hur vädret blir matar meteorologer in dagens tillstånd i atmosfären i väldiga ekvationssystem som beskriver hur luft, värme och fukt rör sig. Sedan får en superdator mala i timmar för att räkna fram morgondagen. Metoden kallas numerisk väderprognos, och den har blivit stadigt bättre i över femtio år.

Hösten 2023 visade Google DeepMind något som skakade om hela fältet. Deras modell **GraphCast** gjorde en tiodagars global prognos på ungefär en minut, på ett enda grafikkort, och träffade bättre än den europeiska superdatormodell som varit branschens guldstandard i runt nio fall av tio. Samma räknejobb som förr tagit timmar var plötsligt gjort innan kaffet hann bli kallt.

Den lär sig vädret, inte fysiken

Det märkliga är att GraphCast och liknande modeller inte kan någon fysik. De har aldrig fått en enda ekvation om lufttryck eller värme. I stället har de tränats på fyra decenniers historiskt väder, timme för timme. Modellen har helt enkelt lärt sig mönstret: ser atmosfären ut så här nu, så ser den oftast ut så här om sex

timmar. Sedan upprepar den steget om och om igen tills en tiodagarsprognos är klar.

Det är samma grundidé som får en språkmodell att gissa nästa ord. Här gissar modellen i stället nästa väderläge. Och eftersom den känner igen mönster i stället för att lösa ekvationer går det oerhört mycket snabbare.

Det sitter redan i din mobil

Det här är inte längre ett labbexperiment. Det europeiska vädercentret ECMWF, som Sverige är medlem i och som SMHI:s prognoser till stor del bygger på, kör sedan februari 2025 en egen AI-modell skarpt. Den heter AIFS och uppgraderades senast i maj 2026. När du öppnar väderappen och tittar på helgen är det alltså goda chanser att en AI redan har varit med och räknat. SMHI deltar dessutom i ett europeiskt projekt som ska bygga ett gemensamt AI-ramverk för väder och klimat.

Där AI fortfarande vacklar

Men modellerna har en svaghet, och den är viktig. Eftersom de tränats på ett en aning utslätat genomsnitt av verkligheten blir också deras prognoser lite för mjuka i kanterna. De är riktigt bra

på de stora dragen, som temperatur och tryck några dagar fram. De är sämre på det extrema och lokala.

Studier har visat att AI-modellerna systematiskt underskattar rekordvärden, alltså de allra värsta värmeböljorna, kylknäpparna och stormvindarna. De missar också ofta de intensiva, lokala skyfall som ställer till med översvämningar. Just på kraftigt regn de närmaste timmarna är de gammaldags fysikmodellerna fortfarande bättre. Nyare AI-modeller har börjat bygga in fysikaliska spärrar för att komma åt problemet, ett slags kompromiss mellan de två världarna.

Kan du lita på en svart låda?

Kvar finns en obekväm fråga. En fysikmodell kan en meteorolog i princip följa steg för steg. En AI-modell är en svart låda. Den ger ett svar, men kan inte förklara varför. Så länge det handlar om att välja jacka spelar det ingen roll. När en prognos ska ligga till

grund för att evakuera inför en storm blir förtroendet för svaret plötsligt lika viktigt som svaret självt.

Det är kanske det mest tankeväckande i hela skiftet. För första gången på länge förbättras väderprognosen inte främst genom mer fysik och större datorer, utan genom att en maskin har lärt sig känna igen hur himlen brukar bete sig.

Vill du fräscha upp vad modellerna faktiskt räknar på, [se hur vädret byggs av sol, tryck och vind](#).

Källor

- Google DeepMind, "GraphCast: AI model for faster and more accurate global weather forecasting" (deepmind.google) - ECMWF, "AIFS - Machine Learning data" (ecmwf.int) - SMHI, "Forskningsprojekt skapar AI-plattform inom väder och klimat" (smhi.se) - Lam m.fl., Science (2023), om GraphCast

FYSIK

Din kylskåpsmagnet borde inte kunna finnas

PETER BERGVALL · 29 JULI 2026 · 4 MIN LÄSNING

Räkna på magneten, och den försvinner

Ta en magnet, ett par ekvationer och den klassiska fysik du lärde dig i skolan. Räkna sedan noga ut hur stark magneten borde vara. Svaret blir noll.

Det är inte ett räknefel. År 1911 bevisade den danske fysikern Niels Bohr precis det i sin doktorsavhandling. Åtta år senare kom den nederländska fysikern Hendrika Johanna van Leeuwen fram till samma sak, helt oberoende av honom. Deras slutsats, i dag kallad **Bohr-van Leeuwens teorem**, säger att en värld som bara lyder klassisk fysik inte kan ha några magneter alls.

Ändå sitter din kylskåpsmagnet kvar där du satte den. Något annat än den klassiska fysiken håller alltså uppe den.

Elektronen är en liten magnet, av fel skäl

Grunden till all magnetism är elektronen. Varje elektron beter sig som en pytteliten stavmagnet, med en nordände och en sydände. Egenskapen kallas spinn.

Namnet lurar dig. Det låter som att elektronen snurrar likt en snurra, men det gör den inte. Spinn är en rent kvantmekanisk egenskap utan motsvarighet i din vardagsvärld. Elektronen är

magnetisk för att den råkar vara magnetisk. Det finns ingen liten rörelse du kan peka på som förklaring.

Redan här spricker den klassiska bilden. En snurrande laddning skulle mycket riktigt ge upphov till magnetism. Men elektronens spinn är ingen snurrande laddning, utan en inbyggd egenskap som bara kvantmekaniken kan beskriva.

Varför fastnar järn men inte koppar?

Alla ämnen är fyllda av elektroner. Varför är då just järn magnetiskt? I de flesta material pekar elektronernas små magneter åt alla möjliga håll. De tar ut varandra, och materialet blir omagnetiskt.

I järn, kobolt och nickel händer något annat. Där ställer sig enorma mängder elektroner med sina magneter åt exakt samma håll. Miljarder pyttemagneter pekar samstämmigt, och tillsammans blir de starka nog att hålla en lapp mot kylskåpsdörren.

Frågan är vad som får dem att ställa sig i givakt. Här kommer den verkligt märkliga delen.

Kraften som rätar in dem finns inte klassiskt

Din första gissning är nog att elektronernas egna magnetfält drar i varandra och tvingar dem parallella. Rimligt, men fel. Den kraften är alldeles för svag. Om den var hela förklaringen skulle järn bara vara magnetiskt nära den absoluta nollpunkten, inte i ditt kök.

Det som verkligen styr kallas **utbytesväxlerkan**, och den saknar helt motsvarighet i klassisk fysik. Den vilar på Paulis uteslutningsprincip, en kvantregel som säger att två elektroner aldrig får hamna i exakt samma tillstånd. För att lyda regeln måste elektroner med samma spinnriktning hålla större avstånd till varandra. Då stöter de bort varandra mindre, eftersom de bär samma elektriska laddning. Att ställa spinnen parallellt blir helt enkelt billigare, mätt i energi.

Det var den tyske fysikern Werner Heisenberg som förstod detta 1928. Kraften som håller din kylskåpsmagnet samman är alltså inte magnetisk i grunden. Den är elektrisk repulsion, silad genom en kvantregel om vilka tillstånd elektroner får dela.

Värmen vinner till slut

Ordningen är varken gratis eller evig. Skruvar du upp temperaturen börjar värmerörelsen skaka om elektronerna. Vid en viss punkt, Curietemperaturen, vinner kaoset. För järn ligger den vid 770 grader. Över den rasar den prydliga uppradningen ihop, och järnet slutar vara en magnet.

Det säger något viktigt. Magnetism är en ordning som kvantmekaniken bygger upp och som värmen ständigt sliter på. Så länge kylan håller står elektronerna kvar i sina led.

Det du tar för givet är det djupaste

Här finns en fin ironi. Bohrs upptäckt att klassisk fysik inte klarar magnetism kom flera år innan kvantmekaniken var färdig. Resultatet har kallats en av fysikhistoriens mest nedslående, men just den återvändsgränden blev en av trådarna som drog fysiken in i kvantvärlden.

Nästa gång du fäster en lapp på kylan kan du stanna vid det. Föremålet är så vardagligt att det känns självklart. Ändå går det bara att förstå om verkligheten på sin allra minsta nivå fungerar tvärtemot allt du ser omkring dig. Magnetism är inte ett undantag från det märkliga. Den är märkligheten, uppsatt mitt i ditt kök.

Precis som med **gravitationen** gäller att en av de mest bekanta krafterna också hör till de djupaste. Och vill du se samma elektronspinn göra något oväntat nyttigt, kan det snart **kyla ditt nästa kylskåp**.

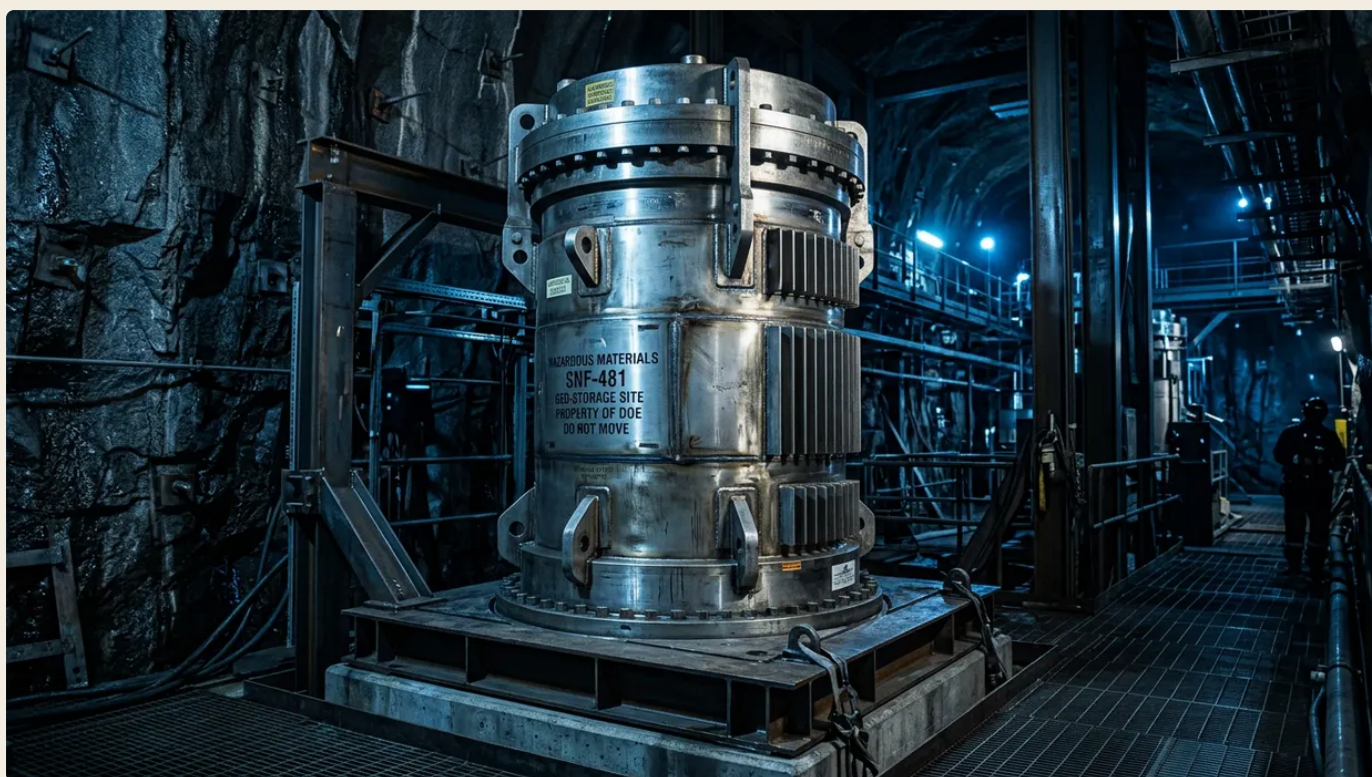
Källor

- Niels Bohr, *Studier over Metallernes Elektrontheori*, doktorsavhandling, Köpenhamns universitet (1911) - Hendrika J. van Leeuwen, "Problèmes de la théorie électronique du magnétisme", Journal de Physique et le Radium (1921); doktorsavhandling (1919) - Werner Heisenberg, "Zur Theorie des Ferromagnetismus", Zeitschrift für Physik 49 (1928) - J. H. Van Vleck, *The Theory of Electric and Magnetic Susceptibilities*, Oxford University Press (1932) - A. Mookerjee m.fl., "The story of magnetism: from Heisenberg, Slater, and Stoner to Van Vleck", översiktsartikel (arXiv:1807.11291)

ENERGI

Hur farligt är kärnavfall egentligen?

PETER BERGVALL • 29 JULI 2026 • 3 MIN LÄSNING

Ett gram som kan döda

Ta ut ett enda gram ur en nyss använd bränslestav och håll det i handen. Inom några veckor skulle du vara död.

Strålningen från färskt använt kärnbränsle är så intensiv att den skadar dina celler snabbare än kroppen hinner reparera dem.

Ändå är det mesta kärnavfall något du skulle kunna stå bredvid utan att märka någonting. Ordet kärnavfall gömmer enorma skillnader. Och just den förvirringen är själva kärnan i varför frågan känns läskigare än den ofta är.

De flesta soporna är nästan ofarliga

Kärnavfall delas in i tre nivåer. Ungefär 90 procent är lågaktivt: handskar, verktyg, filter och kläder som blivit svagt radioaktiva. Runt 7 procent är medelaktivt, till exempel utbytta komponenter från själva reaktorn. Bara omkring 3 procent är högaktivt, och det är nästan uteslutande det använda bränslet.

Det betyder att 97 procent av allt kärnavfall aldrig kräver något dramatiskt. Du kan hantera det ungefär som annat farligt industriavfall. Det är de sista procenten som ger hela frågan dess rykte.

Farlighet är inte en enda siffra

Strålning skadar dig utifrån tre saker: dos, avstånd och tid. En källa kan vara ofarlig på en meters håll men livsfarlig i handen. Uran i sig är faktiskt bara svagt radioaktivt. Om du åt ett gram orört bränsle skulle du få ungefär lika mycket strålning som en normal årsdos.

Problemet uppstår när uranet klyvs inne i reaktorn. Då bildas nya ämnen, så kallade klyvningsprodukter, som strålar hundratusentals gånger starkare. Det är dessa, inte uranet, som gör färskt bränsle dödligt. **Farligheten sitter alltså i vad avfallet innehåller just nu, inte i att det råkar heta kärnavfall.**

Därför är en miljon år en vilseledande siffra

Du har säkert hört att avfallet är farligt i hundratusentals eller miljontals år. Det stämmer på ett sätt, men döljer något viktigt.

De ämnen som gör bränslet akut dödligt, cesium-137 och strontium-90, har en halveringstid på ungefär 30 år. Halveringstid är tiden det tar för hälften av strålningen att försvinna. Efter tio sådana perioder, alltså cirka 300 år, är de i praktiken borta. Den brutala strålningen klingar av förvånansvärt snabbt.

Kvar blir långlivade ämnen som plutonium, med en halveringstid på 24 000 år. De strålar mycket svagare, men under oerhört lång tid. Enligt Svensk Kärnbränslehantering har bränslet efter runt 100 000 år sjunkit till samma strålningsnivå som den naturliga uranmalm det en gång bröts ur. Siffran en miljon år är alltså en säkerhetsmarginal, inte den tid avfallet förblir akut farligt.

Det farliga är också det mest bevakade

Här ligger paradoxen. De 3 procent som verkligen är farliga är samtidigt det mest kontrollerade avfall mänskligheten någonsin skapat. Inget annat gift övervakas lika hårt.

Globalt finns runt 400 000 ton använt bränsle, och mängden växer med cirka 12 000 ton om året. I Sverige är svaret slutförvaring på 500 meters djup. Bränslet kapslas in i fem centimeter tjock koppar, omges av ett lager lera och läggs i nästan två miljarder år gammalt berg. Bygget pågår i Forsmark just nu. Hur landet

hamnade här kan du läsa om i [Svensk kärnkraft: från atombomber till comeback](#).

Jämför gärna med det kvicksilver- och arsenikhaltiga avfall som annan industri lämnar efter sig. Det är också livsfarligt, men till skillnad från kärnavfallet blir det aldrig mindre farligt. Det förblir giftigt för evigt. Kärnavfallets stora fördel är nästan pinsamt enkel: **det tar slut på sig självt**. Du behöver bara hålla det borta tillräckligt länge.

Källor

- Strålsäkerhetsmyndigheten - Hantering av radioaktivt avfall från kärntekniska anläggningar - Svensk Kärnbränslehantering (SKB) - KBS-3-metoden och slutförvaret i Forsmark - Uppsala universitet, Institutionen för fysik och astronomi - Hur farligt är utbränt kärnbränsle? - Kärnavfallsrådet - Livslängden för kärnavfall - Vattenfall - Slutförvar för kärnbränsle i Forsmark

SAMHÄLLSVETENSKAP

Jämställd på pappret, otrygg på kvällen

PETER BERGVALL • 29 JULI 2026 • 4 MIN LÄSNING

Två kartor över samma värld

Isländ har toppat listan över världens mest jämställda länder sexton år i rad. Sverige ligger sexa. Ändå uppger nästan var tredje svensk kvinna att hon känner sig otrygg eller undviker att gå ut ensam sena kvällar. Bland männen är det ungefär var sjätte.

Där finns en spricka som är lätt att missa. Siffran som vinner rankningen och siffran som beskriver promenaden hem pekar åt olika håll. Frågan om känslan av trygghet och frihet vägs in har ett kort svar: nej, nästan aldrig.

Vad rankningen faktiskt mäter

Den lista som utser de mest jämställda länderna kommer från World Economic Forum och heter Global Gender Gap Index. Den mäter gapet mellan kvinnor och män inom fyra områden: ekonomi, utbildning, hälsa och politik. Inget mer.

Det viktigaste är att indexet mäter **utfall, inte upplevelser**. Det räknar hur många kvinnor som sitter i parlamentet, inte hur fria de känner sig. Globalt har gapet slutits till 68,8 procent. I nuvarande takt dröjer full jämställdhet 123 år. Men ingenstans i uträkningen frågar någon en enda människa hur trygg hon känner sig.

Mycket har hänt sedan 1995

Framstegen är verkliga. Sedan FN:s kvinnokonferens i Peking 1995 har andelen kvinnor i världens parlament mer än fördubblats, från 11 till 27 procent. Lönegapet har krympt från runt 30 till omkring 20 procent. I många länder är kvinnor i dag i majoritet på universiteten. Mellan 2023 och 2025 antog 68 länder 113 nya lagar för att stärka kvinnors ekonomiska rättigheter.

Hur ojämlik den svenska lönebildens faktiskt är kan du läsa mer om i [Lönegapet: hur ojämlika är vi egentligen?](#). Kurvan pekar långsamt men tydligt uppåt.

Men känslan följer inte med

Här skiljer sig kartorna åt. Gallup frågar varje år människor i över 140 länder om de känner sig trygga att gå ensamma på natten. Globalt svarar 67 procent av kvinnorna ja, mot 78 procent av männen. I fler än hundra länder är gapet minst tio procentenheter.

Det märkliga är att gapet ofta är som störst i de rikaste, mest jämställda länderna. I USA känner sig 58 procent av kvinnorna trygga mot 84 procent av männen. I Italien svarar bara 44 procent av kvinnorna ja, samma nivå som i Uganda, medan tre av fyra italienska män känner sig trygga.

Sverige är inget undantag. Enligt Brås trygghetsundersökning oroar sig 17 procent av kvinnorna för att utsättas för våldtäkt eller sexuella angrepp. Bland män är siffran 2 procent. Bland de yngsta kvinnorna känner sig nära hälften otrygga ute på kvällen. Ett land kan alltså sluta lönegapet och ändå lämna halva befolkningen räknande på vägen hem.

Friheten som ingen väger in

Samma sak gäller frihet. Världsbanken mäter kvinnors juridiska rättigheter jämfört med mäns. Resultatet: kvinnor har i snitt bara 64 procent av männens rättigheter, och inget enda land ger full likställdhet. Lagar på pappret är dessutom inte samma sak som lagar i praktiken.

Sedan finns normerna. FN:s utvecklingsprogram mäter fördomar mot kvinnor i ett särskilt index. Nära nio av tio, både kvinnor och män, bär på minst en sådan fördom. Hälften tycker att män är bättre politiska ledare. En fjärdedel anser att det kan vara berättigat att en man slår sin fru. Och siffrorna står nästan stilla, ingen förbättring på tio år. Det är sådant som formar hur fri en kvinna faktiskt är att göra det hon vill, långt bortom vad ett stapeldiagram fångar.

Det svåraste talet att flytta

Kvar står två kartor över samma värld. Den ena visar utfall: löner, mandat, examina. Där har mycket blivit bättre, och det är värt att försvara. Den andra visar upplevelse: tryggheten på gatan, känslan av att kunna välja fritt. Den kartan rör sig långsammare, och ibland inte alls.

Nästa gång ett land kröns till världens mest jämställda är det värt att fråga vilken karta rankningen ritar. Det lättaste talet att flytta är det som går att räkna. Det svåraste är det som ingen sätter på prispallen: hur det känns.

Källor

- World Economic Forum – Global Gender Gap Report 2025 -
Inter-Parliamentary Union – Women in parliament 1995-2025 -
Gallup – Global Safety Report 2025 - Brottsförebyggande rådet (Brå) – Nationella trygghetsundersökningen 2024/2025 -
Världsbanken – Women, Business and the Law 2024/2026 - UNDP – Gender Social Norms Index 2023

Veckans övriga artiklar

4 texter till från veckan – läs dem på vetenskapforalla.se

01

FYSIK · CLAUDE

Energiprincipen gäller överallt utom i universum

På jorden bevaras energin stenhårt. Men titta ut mot hela kosmos — där tappar ljuset energi medan den mörka energin bara växer. Vad händer med lagen?

02

FYSIK · PETER BERGVALL

Vad händer innan Big Bang? Fel fråga

Tiden själv föddes i Big Bang. Att fråga vad som kom innan blir som att fråga vad som ligger norr om Nordpolen. Men riktigt så enkelt är det inte.

03

FYSIK · PETER BERGVALL

Tre idéer, och plötsligt är verkligheten obegriplig

I din värld är ett mynt antingen krona eller klave. I kvantvärlden är det båda samtidigt, tills du tittar. Tre idéer skiljer partiklarnas verklighet från din, och du litar redan på dem varje dag.

04

SAMHÄLLSVETENSKAP · CLAUDE

Vem lär sig svenska snabbast? Inte vem du tror

Vissa plockar upp svenska på ett år. Andra sliter i fem. Forskningen har ett förvånande tydligt svar på varför, och det handlar mindre om vem du är än om vilket språk du föddes in i.